

Підсумовуючи, робимо висновок, що наявні сучасні міжнародно-правові акти містять базові стандарти реалізації права участі дітей, молоді в суспільно-політичній діяльності. Серед них наскрізним у сучасних умовах поряд з принципами «захист», «забезпечення» визнано принцип «участі», як такий, що гарантує реалізацію всіх інших прав дітей та молоді. Європейський вибір України потребує від вітчизняного законодавця невідкладних кроків щодо узгодження національного законодавства у сфері молодіжної політики на засадах суб'єкт-суб'єктних відносин. Мова йде передусім про реалізацію ініціатив прийняття спеціальних законів «Про молодь», «Про молодіжний парламент», започаткованих ще у 2003 р. та 2015 р., які, на жаль, і до сьогодні не знайшли підтримки у Верховній Раді.

Список використаних джерел

1. Youth participation in national parliaments. 2018. 55 p. URL: <https://www.ipu.org/our-impact/youth-empowerment>
2. Про права дитини : Конвенція ООН від 20 листопада 1989 року : станом на 20.11.2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
3. Загальний коментар № 12 (2009): Право дитини бути почутою. Комітет ООН з прав дитини. URL: <http://www.ohchr.org/ru/HRBodies/Pages/TBGeneralComments.aspx>
4. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо процедури повідомлень : ратифікація від 16.03.2016 року. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_160.
5. Європейська конвенція про здійснення прав дітей : Ратифікація від 03.08.2006 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135.
6. Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2016-2021). URL: <https://rm.coe.int/168066cff8>
7. Європейська хартія участі молоді у громадському житті на місцевому і регіональному рівні (21 травня 2003 р.). URL: http://eucharter.pedagog.org.ua/file/charter/eu_charter_ukr.pdf
8. Recommendation CM/Rec(2012)2 of the Committee of Ministers to member States on the participation of children and young people under the age of 18. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cb0ca
9. Молодежь. URL: <https://www.un.org/ru/sections/issues-depth/youth-0/index.html>
10. Аналіз прогалин законодавства України про молодіжну політику в контексті рекомендацій угоди про асоціацію між Україною та ЄС й іншими відповідними політичними документами ЄС. Підсумковий. Червень 2015 р. виконавець: Кірстен Андерсон (kirsten anderson), Центр прав дитини Корам (coram children's legal centre), 90 с. URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/gap_analysis_of_national_youth-legislation.html

Грицай Ірина Олегівна

професор кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент,
член-кореспондент Академії наук
вищої освіти України

Перунова Ольга Сергіївна

заступник начальника управління –
начальник відділу з питань дотримання гендерної рівності
Департаменту міжнародного співробітництва
та європейської інтеграції
Міністерства внутрішніх справ України

ГЕНДЕРНА СКЛАДОВА У ПРАВОВІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Правова політика з погляду перспектив розвитку права, держави і суспільства може бути розглянута як ресурсний простір, що забезпечує доступ до соціально-культурних цінностей і впливає на перспективи розвитку життєвого шляху людини. Однак головною проблемою, навіть у розвинутих західних демократіях, залишається забезпечення рівного доступу до цих ресурсів, зумовлене наявністю низки соціальних обмежувачів, що змінюються і трансформуються у часі. Врахування гендерних питань при конструюванні права робить його більш орієнтовним на рівномірний захист

усіх категорій населення, і ця проблематика останнім часом усе більше цікавить науковців із різних спеціальностей, а наукові теорії з гендерних питань все частіше впливають на механізм реалізації правової політики в Україні. Це не випадково, адже, як зазначає О. Дашковська, гарантування рівності чоловіка і жінки є невід'ємною частиною прогресу людства, елементом демократії і важливою умовою розбудови правової держави [1, с. 1].

Гендерне усвідомлення правової політики для сучасного життя держави і суспільства – це не данина моді, нав'язаної західними дослідниками і соціокультурними змінами європейських суспільств. Інноваційність і евристичність гендерних питань віддзеркалюються у можливості здійснення рефлексії правової практики, розкриття стереотипів, що визначають життєві стратегії і статусні відносини чоловіків і жінок. Гендерний підхід у утворенні норм права підводить до розуміння того, що обмеження можливостей задоволення значущих потреб людини незалежно від її статі в самореалізації і розвитку внутрішнього потенціалу через маркування та соціально сконструйованих моделей чоловічого і жіночого призначення породжує умови для виникнення нерівності. Це обмеження негативно впливає на правотворчість, призводить до спотворень і видозмін у процесі соціалізації і особистісного розвитку чоловіків і жінок, створює дисбаланс у механізмі реалізації і захисту їх прав.

Початковим етапом в усвідомленні гендерної складової правової політики в Україні є набуття відповідних спеціальних знань про гендер в усіх його проявах, підвищення рівня освітніх програм та методик навчання з означених тем. Формування національного права здійснюється під впливом соціальних інститутів, провідна роль серед яких відводиться освіті. У Всесвітній декларації про вищу освіту для XXI ст. (Париж, 9 жовтня 1998 р.) спеціально виділено положення про те, що в процесі вироблення і здійснення гендерної стратегії в галузі вищої освіти «необхідно продовжувати зусилля, спрямовані на викорінення всіх стереотипів, зумовлених ознакою статі, врахування гендерних аспектів у всіх дисциплінах і розширення участі жінок на всіх щаблях і в усіх дисциплінах, де вони недопредставлені, забезпечивши, зокрема, їх більш активну участь в процесі прийняття рішень». Саме через систему освіти визначається місце чоловіка і жінки в суспільстві, які їхні соціальні ролі, стиль мислення, світоглядна стилізація, можливості особистого, громадянського, професійного вибору. Отримані знання здатні суттєво видозмінювати структуру та зміст національного права, особливо у питаннях забезпечення рівності прав жінок і чоловіків. Здійснює це право за допомогою цілого ряду механізмів, наприклад, діяльності парламенту та інших суб'єктів нормотворчості.

Загалом у сучасному суспільстві існують різні підходи до правових перетворень. Багато питань викликають і конкретні кроки з модернізації правової системи. Зокрема, тривають дискусії щодо імплементації норм міжнародного та європейського права у національну правову систему, практику виключення з якісного правового простору за гендерною ознакою, про справедливий розподіл соціального капіталу між чоловіками і жінками відповідно до правових принципів. Слід нагадати, що питання гендерної рівності в європейському праві давно перейшли з теоретичної площини у практичну. Однак в українському суспільстві з цих питань сьогодні немає єдиної позиції. Але необхідно розуміти, що ці дискусії – не окремий епізод з життя країни, а певний показник рівня розвитку українського суспільства. Потрібно також мати на увазі, що в нашому суспільстві є ряд стійких стереотипів про права людини за гендерною ознакою, його призначення і використання. Очевидно, що наявні стереотипи не зовсім адекватно відображають сутність правової реформи і багато в чому є поверхневим баченням трансформаційних процесів у цій сфері.

Окреслені в Конституції України контури гендерної рівності були зумовлені культурними цінностями, правовою культурою, свідомістю, що ускладнює процес вирівнювання відносин. На національному рівні законодавчого регулювання Конституція займає особливе місце щодо створення рівних умов для чоловіків та жінок у процесі реалізації державою правової політики. Безпосередньо подоланню дискримінації присвячена ст. 24, яка наголошує, що рівність прав жінок і чоловіків забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній та культурній діяльності, у здобутті освіти та професійній підготовці, у праці та винагороді за неї тощо [2]. Вагоме значення в законодавчому закріпленні ідеї гендерної рівності має Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», де у ст. 3 зазначається: «державна політика щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків спрямована на: утвердження гендерної рівності; недопущення дискримінації за ознакою статі; застосування позитивних дій; забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень; забезпечення рівних можливостей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків...» [2]. Дійсну важливість вказані напрями отримують тільки тоді, коли вони реально

запрацюють, а поки це тільки декларативний варіант постановки складних проблем, які пов'язані не тільки з низьким рівнем економіки, але і з самою структурою суспільства, недосконалістю застосування права, що регулює гендерні відносини.

Отже, обравши шлях європейського розвитку, Україна має орієнтуватися на якісне забезпечення прав і свобод людини та громадянина, впровадження стандартів рівних прав і можливостей чоловіка і жінки. Такий підхід вкрай важливо враховувати у правовій політиці держави під час формування елементів національного права, у зв'язку з чим необхідний комплексний науковий аналіз загальних закономірностей формування, розвитку і гарантування прав, свобод і законних інтересів жінки як суб'єкта права, з урахуванням міжнародних гендерних стандартів у різних сферах суспільного життя, розробка рекомендацій щодо законодавчого забезпечення реалізації конституційного принципу рівних прав і можливостей чоловіка і жінки. Для проведення відповідних юридичних досліджень важливо використовувати як гендерний підхід, так і сучасні політичні теорії, сформульовані провідними західними та вітчизняними школами.

Список використаних джерел

1. Дашковська О. Р. Правове становище жінки в аспекті гендерної рівності: загальнотеоретичний аналіз : автореф. дис ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2008. 35 с.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. *Офіційний вісник*. 2014. № 19. Ст. 583).
3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 561.

Гльков Василь Васильович

суддя Дніпропетровського
окружного адміністративного суду,
професор кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ В ЗРАЗКОВІЙ СПРАВІ ЯК СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Питання забезпечення єдності судової практики в окремих категоріях спорів є одним з найбільш важливих під час відправлення правосуддя в Україні. Важливо здійснювати постійні пошуки способів забезпечення сталості та єдності судової практики. Вітчизняна система права і джерел права в адміністративному судочинстві перебуває у стані реформування, при цьому концепція їх природи та система постійно оновлюється та доопрацьовується. Напрацювання та юридичні розробки науки і практики закладають нормативістський підхід до розуміння системи джерел права, а також є основою сучасного розуміння багатьма вітчизняними вченими галузевих наук змісту джерел права, їх ієрархічної структури, зважаючи саме на ці позиції. Адже у переважній більшості наукових досліджень судовий прецедент джерелом права, у його формально-юридичному розумінні, не визнається.

Проблематика поняття та особливостей судового прецеденту як джерела права розглядалась у працях В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, В. М. Бевзенко, Н. А. Гураленко, А. В. Журавльова, Р. О. Куйбіди, Д. В. Кухнюк, Б. В. Малишева, В. Ф. Опришка, Н. М. Пархоменко, О. М. Пасенюка, М. І. Смоковича, Н. С. Хомюк та ін.

Після прийняття нової редакції Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) і безпосереднього запровадження механізму прийняття рішення у зразковій справі та фактичного системного розгляду судами першої інстанції численних типових справ на основі зразкової справи можна зробити висновок, що у правовій системі судовий прецедент стає джерелом права в адміністративному судочинстві.

У країнах англо-американської системи права єдність судової практики на найвищому рівні забезпечує Верховний Суд. Крім того, єдність судової практики забезпечується прецедентним характером рішень суду вищого рівня. Прецеденти, покладені в основу таких рішень у конкретних